

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13, p. 677-690

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11752>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Davut KILIÇ – Prof. Dr. Mehmet KÖÇER

This article was checked by iThenticate.

POLİTİK REALİZM NEDİR VE FELSEFİ KÖKENLERİ

*Murat Eren ÖZEL**

ÖZET

Politik realizm, politik ilişkileri açıklamayı, modellemeyi, politik meselelere ilişkin tavsiye vermeyi amaçlayan ve gücü politik eylemlerin temel açıklama nedeni olarak merkeze alan bir politika felsefesi teorisi. Politik realizm düşüncesi, özü itibarıyla, doğru olduğu kabul edilen moral-politik ilkeleri eleştirmekte ve idealist temelli politik teorilere bir karşı-akım olarak konumlanmış politik bir teoriyi temsil etmektedir. Uzun bir geçmişi sahip bu akımın ilk izlerinin Thucydides'in Pelopenez Savaşı adlı eserinde bulunabileceğini söylemekle beraber, özellikle Machiavelli, Hobbes, Rousseau, Spinoza ve bazı Marxist teorisyenler tarafından konu edinilmiştir. Politikayı politik gerçekliği merkeze alarak düşünmek, ütopyacı düşünme tarzının bir reddi, politik erdemleri ahlaki erdemlerden ayırmak ve ahlaktan ve dinden kaynaklanmayan, otonom normlara bağlı bir eylem alanı olarak politikayı düşünmek olarak ele alındığında, politik realizmin başlangıç noktasında Machiavelli'yi görmekteyiz. Machiavelli, politikanın, moral, dinsel ve spekülasyonla her türlü ilişkisini koparıp, bütünüyle tarihsel-empirik gerçeklikten hareketle dünyevi bir düzlemde ele alınmasını önermektedir. Ayrıca, Machiavelli'nin politikaya realist yaklaşımı ve politik düşünceye otonomi kazandırma yönünde yaptığı girişim ile birlikte, onun, politikayı değerler alanına ait bir konu olmaktan çıkarmak istediği de söylenebilir. Kısaca Machiavelli, politikanın dünyevi değil dinsel bir renge sahip olduğu Ortaçağ kültürünü aşmak istemiş, toplumsal yaşamı din-dışı, dünyevi ilkelere hareketle kavramaya ve açıklamaya çalışmış ve böylelikle, politikayı moral ya da dinsel olanın belirleniminden kurtarmayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Politik Realizm, Ütopyacılık, Politik Moralizm, Machiavelli

* Arş. Gör. Dr. Munzur Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, El-mek: ozel.m.eren@gmail.com

WHAT IS POLITICAL REALISM AND ITS PHILOSOPHICAL ORIGINS

ABSTRACT

Political realism is a theory of political philosophy that attends to explain, model, and prescribe political relations and it takes as its assumption that power is the primary end of political action. Thought of political realism in essence criticises to the political-ethical principles that might is right and represents a theory against the idealist political theories. Political realism has a long history, being evident in Thucydides's Peloponnesian War and it was expanded on Machiavelli, and others such as Hobbes, Spinoza, Jean-Jacques Rousseau and some Marxist theoreticians followed. The beginning of political realism is Machiavelli when taken into account that considering politics by put political realities in the center, denying the utopian thoughts, to distinguish between moral ideals and political virtues, and to give more autonomy to distinctively political thought independent from moral and religion. Machiavelli brings forward that politics break away from its the all manner of relations with moral, religious and speculative and discusses it purely in the secular platform with reference to historical-empirical reality. Additionally, when considered that Machiavelli's realist approach to politics and to endeavour to give autonomy to political thought, it could be said that he wants to take politics out from the field of values. Briefly, Machiavelli wants to move beyond the medieval culture and politics which is influenced by religion and religious morality, not secular and tries to understand and explain the community with reference to amoral, non-religious and secular principles, and thus, he aims to cut off the determined bonds of politics from the moral and the religious

STRUCTURED ABSTRACT

Political realism is a theory of political philosophy that attends to explain, model, and prescribe political relations and it takes as its assumption that power is the primary end of political action. Thought of political realism in essence criticises to the political-ethical principles that might is right and represents a theory against the idealist political theories. Political realism has a long history, being evident in Thucydides's Peloponnesian War and it was expanded on Machiavelli, and others such as Hobbes, Spinoza, Jean-Jacques Rousseau and some Marxist theoreticians followed.

The followers of the political realism movement stress to distinguish between political moralism and political realism. According to the distinguish, there is a prior moral determination for politics in political moralism thoughts. When it is considered not only the utopian thinking but also all political theories stemming from moral ideals or precepts (including the philosophers of modern contractarian political philosophy and some utilitarian theorists), and they mostly focus moral theories rather than political ones. On the other side, political realism gives

priority to political thoughts most particularly and involves the paradigms giving autonomy to political theory, by contrast with political moralism. And, the primary approaching of political realism to political does not mean amoral or immoral; on the contrary, it is underlined the standarts of proper assessment showing up within the political conditions itself instead of the external moral perspectives or point of views, with its approaching.

When politics is considered, it deals with political affairs or issues with reference to only *reality of politics* independent from all moral or religious precepts, or in other words, when it is removed the relations of essential between moral and politics with regard to the distinctions between political virtues and moral virtues in political thoughts, it makes possible to take a very important step in providing the autonomy of political sphere.

Three philosophers are mentioned as the founders of political realism: Aristotle, Augustinus and Machiavelli. It is claimed that in their approaching to political subjects and problems for these philosophers, who are representing different periods and values in the history of political thought, could trace political realism movement. Aristotle is considered the first acknowledged philosopher of political realism, as a consequence for he deals with the knowledge of reality in three fundamental categories (theoretical, practical and productive knowledges) with a method which could consider "scientific, describes politics with reference of "practical wisdom (*phronesis*)" - differ from Plato who is his teacher- which is thought of as the act of practical reason that one of these categories, and takes in consideration and systemizes his political theory with a comprehensive knowledge of the reality only from the experience of "practical". Augustinus describes man as the individual who has the will and responsibility to live in the political reality of the world and to pay the price for what he did on the day of judgement. That's why, Augustinus's individual is considered as a political subjects adopt and abide by the ruling and governing of a state in terms of living in a state; as a social beings associate with their own species who is by nature in a community, has emotions of love and affection for other members of the species humanity, and also a moral beings is responsible for their acting. Namely, his archetypal subject lives under and endures political reality. As a result of this, Augustinus's realism is thought as a kind of passive realism in the context of his individualist teaching that he consider politics because of individuals having the will and responsibility. After all, Machiavelli does not think of society and politics with moral principles or priorities like Aristotle, nor does he think of social life as a purely religious view as a theologian like Augustinus.

Frankly speaking, it can be said that Machiavelli is the "real" founder of political realism. The beginning of political realism is Machiavelli when it is taken into account that considering politics by put political realities in the center, denying the utopian thoughts, to distinguish between moral ideals and political virtues, and to give more autonomy to distinctively political thought independent from moral and religion.

Machiavelli's political theory only relies on empirical facts, it independences from moral, religious or all metaphysical principles, ideals or precepts. On the other hand, Machiavelli made a critical approach which brought about a paradigmatical change in political philosophy by turning from problematic of *how we ought to live* to reality of *how we live*. Machiavelli, firstly, started to criticize that the tradition of thought which we may call the movement of classical political philosophy or Socratic movement which begun from the city philosophers and extended to Thomas Aquinas. This tradition is a thought of movement which was discussed by Socrates firstly and finds an answer the question of *how human ought to live* or *which life is good life for human being* generally. Machiavelli's objection to this movement, it is taken central how humans live in reality instead of the question of how humans ought to live.

Machiavelli brings forward that politics break away from its the all manner of relations with speculative, moral and religious and, discusses it purely in the secular platform with reference to *historical-empirical reality*. Additionally, when considered that Machiavelli's realist approach to politics and to endeavour to give autonomy to political thought, it could be said that he wants to take politics out from the field of values. Briefly, Machiavelli wants to move beyond the medieval culture and politics which is influenced by religion and religious morality, not secular and, tries to understand and explain the community with reference to amoral, non-religious and secular principles, and thus, he aims to cut off the determined bonds of politics from the moral and the religious.

Keywords: Political Realism, Utopianism, Political Moralism, Machiavelli

Giriş

Politik realizm, politik ilişkileri açıklamayı, modellemeyi, politik konu ve meselelere ilişkin tavsiye vermeyi amaçlayan ve *gücü* (*power*), politik eylemlerin temel açıklama nedeni olarak merkeze alan politika felsefesi teorisi (Özel, 2016:43). Oldukça uzun bir geçmişe sahip olduğunu rahatlıkla ifade edebileceğimiz bu politik akımın ilk ayak izlerinin Thucydides'in *Pelopenez Savaşı* adlı kitabında görülebileceği söylenmekle beraber, özellikle Machiavelli'nin *Prens* adlı eseri ile ilk kez teorik bir öğreti haline geldiği ve Hobbes, Rousseau, Spinoza ve bazı Marksist filozofların bu politik düşünce akımının temsilcileri olduğu kabul edilmektedir¹.

Politik realizm akımı, özet olarak ifade edecek olursak, politik normlara ya da daha geniş anlamında politikaya ilişkin araştırma yapan filozoflar, teorisyenler ve politika bilimcilerinden oluşmuş ve *idealist* temelli politik teorilere bir karşı akım olarak konumlanmış politik bir teoriye işaret etmektedir. *Realism in Political Theory* adlı makalesinde A.W. Galston, politik teorideki

¹ Oldukça eskilere dayanan bir geçmişi olan politik realizm geleneği ya da akımı, 2. Dünya savaşından hemen sonra, E.H. Carr'ın *The Twenty Years' Crisis* adlı eserinde ütopyacı düşünce karşısında politik gerçekliğin konumunu tartışmaya açması ile politik teori alanında yeniden konu edinilmiştir (Carr, 1946: 1-22) Sonraları ise, H. J. Morgenthau'nun *güç* (*power*) odaklı ulus-devletleri temel aktör olarak politik teorinin merkezine yerleştiği ve politik meselelere dair uluslararası ilişkilerde ekonomik ve ulusal çıkarların önemini vurgulayan realistik yaklaşımı dolayısıyla ve bu düşüncelerinden hareketle politik realizmin altı ilkesini düzenlemeye başladığı *Politics Among Nations* isimli eserinde geliştirdiği teorisi, onun, günümüz politik yaşamında baskın ve aynı zamanda belirleyici bir etkiye sahip olan 20. Yüzyıl politik realizm akımının kurucuları arasında kabul edilmesine yol açmıştır. (Morgenthau, 1978: 4-15)

realizm akımının temel çerçevesini şu şekilde çizmektedir: Politik olasılıklar üzerine düşünme tarzı, ütopyacı düşünme tarzının reddi, politik erdemleri ahlaki erdemlerden ayırmak ve farklı, otonom ve ahlaktan kaynaklanmayan normlara bağlı bir eylem alanı olarak politikayı düşünmek (Galston, 2010).

Politik realizm akımının temel çerçevelerinden birisi olarak tanımlanan “politik olasılıklar üzerine düşünme tarzı”na bakılacak olursa, onun, daha çok pratik uygulamalarda ortaya çıkabilecek durumlara ilişkin bir yaklaşım tarzı olarak karşımıza çıktığı görülür. Yani o, politik düşünce veya ideallerin uygulanarak somutlaştırılması sırasında gerçekleşmesi arzulan bu düşüncelerin, pratikteki sonuçlarının ne olabileceği ve yaşama geçirilmiş taleplerin ne ölçüde başarıya ulaşabileceği-ulaştığı üzerine düşünmeyi konu edinmektedir. Mark Philp, politik olasılıklar üzerine düşünme tarzının politika felsefesinin temel bir ögesi olarak kabul edilmemesi gerektiğini; onun amacının, olası politik eylemlere ilişkin tutarlı ve uygun prensiplerin detaylandırılması ve bu prensiplerin uygulanması esnasında ortaya çıkabilecek muhtemel engellere ilişkin durumların hesaplanması ile ilgili olduğunu söylemektedir (Philp, 2008: 389-390).

Genel olarak düşünülecek olursa, realizm, gündelik pratik yaşam içinde yer alabilecek olan bir *gerçeklik* ile karşılaşma durumuna işaret eder. Bu pratik yaşam içinde karşılaşılan *gerçeklik*, “dolayimsız olarak *burada* olan ve duyusal olarak farkedilebilecek ve düşünme konusu edilebilecek bir niteliktedir. Gerçeklik ile doğrudan dolayımına girecek olan realist ise *burada-ve-şimdi* olan ile tatmin olacak ve sadece *empirik* olandan beslenecektir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, politik realist de, kurgusal, tinsel ya da aşkın olandan hareketle pratik ya da politik yaşamı düşünmeyecek; herhangi bir moral, dinsel ya da metafizik dolayımından bağımsız olarak *burada-ve-şimdi* olan politik olasılıkları ya da meseleleri konu edinecektir” (Özel, 2016:44).

Politik realizm geleneğinin, ayrıca, ütopyacı düşünme akımına bir tepki olarak kendisini konumladığını da yukarıda vurgulamıştık. Ütopyacı düşünme tarzı², dahil olduğu toplumdan rahatsız olan, uyum sağlayamayan ya da içerisinde yaşadığı çağdan mutlu olmayan ya da her ikisini de aynı anda deneyimleyen birisinin, farklı bir yaşamın mümkün olduğunu düşlemesiyle, içerisinde yaşadığı gerçekliği, bir başka ifadeyle *burada-ve-şimdiyi* aşmayı arzulamasına işaret etmektedir. Bu düşünme tarzında, içerisinde yaşanan toplum ve çağ ile bir yüzleşme, bunun sonucunda bir toplum ya da kültür eleştirisi ve buradan da hareketle *düşsel bir başkaldırı* söz konusudur. Başka bir ifadeyle, ütopyacı düşünme tarzını temsil eden bir ütopyacı, hem içerisinde yaşadığı toplumsal gerçeklerle yüzleşen, onu iyi analiz eden, hem de bu gerçeklerin eleştirisinden hareketle, daha *iyi* bir yaşam tarzına arzu duyan ve onun “nasıl olması gerektiği” hakkında kafa yoran birisidir.

Ortaya çıkış şekli düşünüldüğünde, kendisini edebi bir tarzda ortaya koyan bu düşünce akımı -ki Platon’un *Devlet* adlı eserinin de bu kategoride değerlendirilebileceğini söyleyebiliriz-, toplumun tamamının mutluluğunun hedeflendiği ideal bir toplum kurgusunu esas almaktadır. Krishan Kumar,

² Ütopyacı düşünme geleneği ya da tarzının, ilk kez Platon’un *Devlet* isimli kitabında öne sürdüğü düşünceleri ile başladığı bazı felsefe tarihçileri tarafından iddia edilse bile, *ütopya* kelimesi, Thomas More’un aynı isimli kitabında ilk kez karşımıza çıkmaktadır. More’un, Yunancada ‘yer’ anlamına gelen *topos* kelimesini iki farklı ön ek kullanarak kelime oyunu yaptığını söyleyebiliriz. Önüne *ou* olumsuzluk eki getirildiğinde *topos* kelimesi, “olmayan yer” anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, bu kelimeyi Yunancada “iyi” anlamına gelen *eu* ön eki ile de düşünmek mümkündür. *Eu* ön eki ile düşünüldüğünde ise ütopya kavramı “mutlu yer” anlamına gelmektedir (More, 2010). Ağaoğulları-Köker, anlam olarak farklı ön eklerle birbirine zıt iki anlamı barındıran bu kavramın, bu küçük kelime oyunuyla, hiçbir yerde olmayan mutlu bir toplumlara yapılan ziyaretleri konu edinen ve bütünüyle hayal ürünü olan bir edebiyat akımını betimlemek için kullanıldığına dikkat çekmektedir. (Ağaoğulları-Köker, 2004: 211) Bu noktada vurgulamalıyız ki, ütopya kavramından hareketle bu düşünme edimi sadece bir edebiyat akımı değil, aynı zamanda daha iyi bir yaşam ve toplum arayışı düşüncesiyle yönünü bulan ve Antik Yunan’da izlerini görebileceğimiz uzun bir geçmişe sahip politik bir arayışa da işaret etmektedir. Hatta bu yönüyle modernitenin doğuşunda önemli bir kilometre taşı olarak değer taşımakta olup, ütopya kavramı bu yazıda bu bağlamında ele alınacaktır.

ütopyacı düşünme tarzını bütünüyle edebî bir tür olarak ele alır ve Rönesans içerisinde yer alan Hümanist hareketin bir ürünü olarak ortaya çıkan düşünme tarzı olarak ütopyacılık ile arasında bir ayırım yapmaz. Kumar, Thomas More'un 1516'da ilk kez ütopya kavramını kullanmaya başlayarak, yeni bir edebî tarz ortaya çıkardığını ve bir kelime uydurmaktan daha fazlasını yaptığını söyler. Bununla birlikte, Kumar, bu yeni edebî tarzın kullanım alanını sadece Hıristiyan Batı dünyası ile sınırlamaktadır. Yani Kumar'a göre, 500 yıldan fazla bir geçmişe sahip olduğunu düşündüğü *ütopyacı* akımın başlangıç noktasını -her ne kadar ütopyacılığın Antik Yunan düşüncesinden beslendiğini iddia etse de- Platon'un *Devlet*'i değil; hümanist Hıristiyan Avrupa geleneğinin bir ürünü olarak kabul ettiği More'un *Ütopya*'sı oluşturmaktadır (Kumar, 2003: 64-69).

Machiavelli ile aynı zaman diliminde yaşamış olan More'un, *Ütopya* isimli kitabı, modern ütopya edebî-politik akımının başlangıç noktası olarak kabul edilmiş olsa bile, onun mensubu olduğu Avrupa toplumundaki düşünce ve değerler dünyasında yaşanan büyük değişime de dikkat çekmek elzemdir. Çağdaşı Machiavelli'de olduğu gibi, More'un yaşadığı dönemin İngiltere'si de, mevcut kültürel, moral ve politik tüm düşünce, değer ve kurumların sorgulandığı; bununla birlikte yeni dünyaların keşfedildiği ve keşfedilen bu yeni topraklardan gelen bilgiler doğrultusunda yeni ve farklı türden toplumsal yapı ve düzenlerle tanışıldığı bir zaman dilimidir. More, bir entelektüel olarak, sadece içerisinde yaşadığı politik-sosyal düzen ile yüzleşmez ya da sadece deniz-aşırı yolculuklar ve keşifler ile meydana gelen bilgilerle, mevcut Batı toplumunun moral, dinsel ya da politik ilke ve değerlerini sorgulamaz veya sadece mevcut Hıristiyan yaşamının bir eleştirisini yapmakla yetinmez; o, aynı zamanda, bu eleştiri ve edindiği bilgilerden hareketle başka bir yaşam, mutlu ve adil bir toplum hayal eder. Bu bağlamda More'un eserine bakıldığında, onda toplumdaki adaletsizlik, kusur ve eksiklikleri tespit eden³ ve bunları aşmayı talep eden bir hümanisti, diğer bir ifadeyle onun *burada-ve-şimdi* olan ile ilgili tespit ettiği bir problemi ve bu problemten hareketle, *burada-ve-şimdiyi aşan* yeni bir toplum hayalini kurgusal olarak yazan birisini görürüz.

Politik Realizmin bir başka temel niteliğini oluşturan “ütopyacı düşünme tarzının eleştirilmesi”ne değinecek olursak, politik realistler politikayı bu tarzda düşünmeyi, tam da yukarıda dikkat çekmeye çalıştığımız bazı nedenlerden ötürü, ‘politik moralizm’ olarak adlandırmaktadır ve Bernard Williams tarafından dillendirilen politik moralizm ile politik realizm arasında yapılan bir ayırmadan söz ederler. Bu ayrıma göre, politik moralizm düşüncesinde, politik olana önce gelen “moral bir belirlenim” söz konusudur. Williams, sadece ütopyacı düşünme tarzı değil, **moral öncüllerden hareketle tesis edilmiş bütün teoriler** göz önünde bulundurulduğunda, onların (bazı modern sosyal sözleşme filozofları ve faydacı düşünürlerin de bu kategori içerisinde yer aldığını vurgulayarak) politikadan çok moral teorilere önem verdiklerinden bahseder. Oysa politik realizm, politik moralizmin aksine, özel olarak politik düşünceye ‘öncelik ve otonomi’ sağlayan yaklaşımları kapsamaktadır. Bununla birlikte, politik realizmin politik olana öncelik sağlayan bu yaklaşımı, onun ahlak-dışı ya da ahlaka aykırı olduğu anlamına gelmez; aksine bu yaklaşımla, dışarıdan bir ahlaki bakış açısı yerine politikanın bizzat kendi dinamiklerinden ortaya çıkan uygun değerlendirme standartlarına vurgu yapılmaktadır (Williams, 2005: 2-3).

Politik meselelerin moral olanın belirleniminden bağımsız ele alınması gerektiğini düşünen Philp de, politik moralizm ile politik realizm arasında yapılan bu ayırım hakkında benzer bir tutuma sahiptir. Ona göre de politik düşünce, “kendisini önceleyen moral bir belirlenimden bağımsız sadece politik yönetimin nasıl olduğu sorusu ile yakından ilişkili olmalı”dır. Philp politik bir yönetimin “iyi ve kötü amaçlara yöneltilebilecek koşullu bir iyiye bağlı olduğunu”, fakat bu türden yargılarda bulunmanın da basit bir şekilde politikanın dışında duran bir yaklaşım olmayacağını ve moral olanın

³ Sabine, More'un *Ütopya*'sını şöyle ifade eder: Bu eser, mevcut bozuk düzenin More'da yarattığı tiksintiden hareketle yazılmış bir politik taşlamadan başka bir şey değildir. (Sabine, 1969: 114).

“politikadan beklediğimiz standartların taslağı”nı önceden belirleyemeyeceğini vurgulamaktadır (Philp, 2007: 74).

Politika üzerine düşündüğümüzde, dinsel ya da moral öncüllerden bağımsız, sadece *politik olanın gerçekliğinden* hareketle politik konular ya da meseleler ele alındığında, ya da farklı bir ifadeyle; politik düşüncede, politik erdemler ile moral erdemlerin ayrımından hareketle politika ile ahlak arasında kurulan ‘*özel bağ*’ın belirleyici etkisi ortadan kaldırıldığında, politik alanın otonomisinin sağlanması yönünde güçlü adımlar atılması mümkün olacaktır.

Politik realizme ilişkin şimdiye kadar inceleme konusu edindiğimiz ilkeler ve genel çerçeveyi, Raymond Guess *Philosophy and Real Politics* adlı eserinde, modern felsefedeki politik realizm düşüncesinin manifestosu olarak görülebileceği iddia edilen aşağıdaki sözlerle şu şekilde özetler:

“İlk olarak politika felsefesi mutlaka realist olmak zorundadır. Bu şu anlama gelmektedir. Genel hatlarıyla konuşursak, o, ilk olarak insanların ideal olarak (ya da “rasyonel” olarak) nasıl eylemleri gerektiğinden, neleri arzuladıkları veya değer kabul ettiklerinden, ne tür insanlar olmaları gerektiğinden başlamamalı ve bunu konu edinmemelidir. Aksine o, belirli bir zamanda belirli bir toplumda bifiil faaliyet gösteren sosyal, ekonomik, politik .. vb kurumları ve belirli bazı koşullardaki insanların gerçekte nasıl eylediklerini konu edinmelidir” (Guess, 2009: 9-10).

Politik Realizm Düşüncesinin Felsefi Kökenleri

Politikayı, yukarıda değindiğimiz şekliyle, ütopyacı düşünme tarzının bir eleştirisi ve reddi, politik gerçekliğin kendisini merkeze koyarak politika üzerine düşünmek, politik erdemleri moral erdemlerden ayırmak ve ahlaktan kaynaklanmayan, otonom bir eylem alanı olarak politikayı ele almak olarak düşündüğümüzde, politik realizm akımının başlangıç noktasına Machiavelli’yi koymak pek de yanlış olmayacaktır.

R.N. Berki, *On Political Realism* adlı kitabında, politik realizm düşüncesinin büyük kurucuları arasında olduğunu iddia ettiği üç isimden bahseder: Aristoteles, Augustinus ve Machiavelli. Berki’ye göre, politik düşüncenin farklı dönem ve değerlerini temsil eden bu üç filozof, politik realizmin izlerinin görülebileceği bir yaklaşımla, yani politik deneyimin gerçekliğinden hareketle politikaya dair düşüncelerini ileri sürmüşlerdir (Berki, 1981: 41-42).

Aristoteles’in, bilimsel olarak nitelendirilebilecek bir yaklaşımla gerçekliğin bilgisini üç kategoride ele alması⁴ ve politikayı, hocası Platon’dan farklı olarak, bu kategorilerden birisini teşkil eden ve pratik akıldan hareketle düşünülen “pratik bilgelik” alanında tanımlaması ve bunun bir sonucu olarak doğrudan pratik alandaki deneyimden elde edilen gerçekliğin kapsamlı bir bilgisinden hareketle politik öğretisini ortaya koyması nedeniyle, Aristoteles’ten politik realizmin bilinen ilk düşünürü olarak bahsedilmektedir (Berki, 1981: 42). Toplumsal yaşam düşünüldüğünde, Aristoteles’in, yine Platon’dan farklı olarak mümkün olan tek bir ‘ideal’ iyi rejimden söz etmek yerine; empirik olanın bilgisinden hareketle farklı mümkün iyi politik rejimler olabileceğini ortaya koyması bakımından politik realizm düşüncesinin ilk kurucusu olarak düşünülmesinin makul olduğunu söyleyebiliriz. Bunlara ek olarak, Berki’ye göre, Aristoteles’in politik realizm düşüncesinin kurucuları arasında gösterilmesinin bir başka nedeni de, onun insanı doğası gereği “politik bir hayvan” olarak; yani “iyi yaşam” peşinde koşan “politik erdem sahibi” canlı olarak tanımlamasıdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde ise, Aristoteles’in *idealize* ettiği söylenebilecek bir

⁴ Teorik, Pratik ve Produktif Bilimler.

“iyi yaşam” düşüncesinden hareketle politikayı düşünüyor olması nedeniyle ve bu bakımdan onun öğretisini yukarıda bahsettiğimiz Williams’ın dile getirdiği bakış açısından hareketle ele alırsak, Aristoteles’in politik düşüncelerinin, politik realizmden daha çok politik moralizm geleneği içerisinde düşünülebilmesini mümkün kılmaktadır. Bu nedenle, Aristoteles’i politik realizm düşüncesinin kurucuları arasında bir figür olarak düşünmektense; özellikle Platon’un politik öğretisine getirdiği eleştiriler ve düzeltmeler göz önünde bulundurularak, politik realizm akımının ilk izlerinin görüldüğü ilk filozof olarak betimlemek daha doğru olacaktır.

Berki tarafından bu akımın temsilcilerinden birisi olarak bahsedilen Augustinus ise, insanı, dünyada politik bir gerçeklik içerisinde yaşayan ve kıyamet günü yaptıklarından ötürü hesap verecek irade ve sorumluluk sahibi birey olarak tanımlamaktadır. Berki, Augustinus’un bireyinin, Aristoteles’te olduğu gibi doğası gereği politik bir hayvan değil, bir devlet içerisinde yaşamak bakımından devletin yasalarını ve yönetimini kabul eden politik özne, toplum içerisinde türdeşleriyle ilişkide bulunan sosyal varlık ve aynı zamanda yaptıklarından sorumlu moral varlık olarak tanımlandığını söylemektedir. O, Augustinus’un bireysellik düşüncesinden yola çıkarak, irade ve sorumluluk sahibi bireylerden hareketle politikaya yaklaşımını bir “pasif realizm” örneği olarak değerlendirir (Berki, 1981: 52-56). Fakat nihayetinde Augustinus’un bireyinin, yaratılmış bir varlık olarak tanımlamakta olduğu ve ancak Yaratıcı tarafından bahsedilen “özgür iradesi” ile sorumluluk sahibi olduğu da unutulmamalıdır.

Augustinus’in bireysellikten hareketle başlayan ve nihayetinde yine Tanrı’nın iradesine bağlanan dinsel bir zeminden hareketle toplumsal yaşamı tanımlıyor olması düşünüldüğünde, onun politik realizmin kurucuları arasında anılmasının gerçekçi olmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Nihayet Berki, Machiavelli’yi politik realizm düşüncesinin “realist” anlamda gerçek kurucusu olarak öne sürer (Berki, 1981: 57-58). Berki’nin politik realizmin kökenine ilişkin kavrayışında üçüncü figür olan Machiavelli, gerçekten de, ne metafizikçi bir sistem filozofu olan Aristoteles gibi idealize edilmiş bir moral öncüden hareketle toplumu ve politikayı düşünür, ne de teolog olan Augustinus gibi bütünüyle dinsel bir bakış açısından hareketle toplumsal hayatı düşünür. Machiavelli’nin realizm anlayışı, Williams’ın yukarıda dikkat çektiğimiz ayrımını da göz önünde bulundurursak, dinsel, ahlaki ya da metafizik bütün tanım ya da belirlenimlerden bağımsızdır ve sadece *deneyimlenebilir* olandan dayanak bulmaktadır.

Machiavelli, politik öğretilerine, site filozoflarından başlayarak Aquinalı Thomas’ya kadar uzanan ve klasik politika felsefesi geleneği ya da Sokratik gelenek olarak adlandırılan düşünce geleneğini eleştirmekle başlamıştır. Bu gelenek, ilk olarak Sokrates tarafından tartışmaya açılan ve genel olarak insanın *nasıl yaşaması gerektiği* ya da *nasıl bir yaşamın insan için iyi bir yaşam olduğu* sorusuna yanıt arayan bir düşünce geleneğidir. Şimdiden söyleyecek olursak, Machiavelli’nin bu geleneğe karşı çıkış noktası, insanın nasıl yaşaması gerektiği sorusu yerine onların gerçekte nasıl yaşadıkları olgusunun merkeze alınması gerektiği yönündedir:

“... amacım, anlayana yararlı olacak şeyler yazmak olduğuna göre, konunun tasarımı yerine var olan gerçekliğinin peşinden gitmek daha tutarlı geldi bana. Birçok kişi, kimsenin görmediği, varlığı bilinmeyen prenslikler ve krallıklar tasarlamıştır; nasıl yaşanması gerekenle, gerçekten yaşanan arasında öyle büyük bir ayrım vardır ki, var olan yerine olması gerekenin peşine düşen kişi, kurtuluşunu değil, yıkımını öğrenmiş olur.” (Machiavelli, 1999: 127)

Machiavelli, insan yaşamına ilişkin bu yeni bakış açısı ile politik durumun, insan doğasına ve yaşamına ilişkin herhangi bir kurgusal *ideale* ya da *aşkın* metafizik bir ilkeye başvurmaksızın bizzat yaşamın *gerçekliği* içerisinde açıklanabileceğini iddia etmektedir. O, bunu yapabilmek için, politik düşüncenin, “nasıl olması gerektiği” sorusundan “nasıl olduğu” sorusuna yönelmesi ya da

başka bir deyişle bakış açısının kurgusal felsefeden tarihsel gerçekliğe çevrilmesi gerektiğini söylemektedir.

Machiavelli, kısa ve açık bir şekilde, sadece *empirik* olandan hareketle politikayı ele almayı teklif etmektedir bize. Yani politikayı bir şekilde metafizik ilkeye dayandıran teorilerden, idealize edilmiş ütopyik düşüncelerden ve ahlaktan arındırarak, politik şeylerin gerçek doğasına (*verita effettuale*⁵) ya da politik şeyin imgelemi yerine varolan gerçekliğin bilgisine yönelmeyi, politika pratiğinin tarihsel bilgisinden hareketle politikayı düşünmeyi önermektedir. Zira ona göre, politikaya ilişkin tarihsel gerçeklikten uzak imgesel tasarımlar hem prenslere (yani devletlere) hem de halklara zarar vermektedir (Machiavelli, 1999: 125-126).

Deyim yerindeyse, politika felsefesinin yerine tüm gerçekliğiyle politika pratiğini teklif etmektedir Machiavelli. Politik düşüncede ciddi bir paradigmatik kırılma yaratan bu teklifle Machiavelli, politik düşüncenin serüveninde yeni bir başlangıç yaratır. L. Althusser, Machiavelli'nin eserlerinde Platon'a, Aristoteles'e, Epikuroşçulara, Stoacılar ya da Cicero'ya hiç başvurmaması ve onları anlamış olmasının, herkesin politikayı Aristoteles'in, Cicero'nun ve Hıristiyanlığın diliyle konuştuğu bir dönemde onun bu suskunluğunun, dönemin egemen politik görüşünden kopuşunun bir göstergesi olduğunu söyler (Althusser, 2000: 8).

Machiavelli'nin kendisinden önceki filozofların politikaya yaklaşımı hakkında bilgi sahibi olduğu tartışma götürmez. O, *Söylevler* adlı eserinin, Roma devlet düzenini ve hangi olayların ona mükemmellik sağladığını araştırdığını bölümünde, devlet hakkında yazan bazı kişiler olduğunu ve bunların *prenslik*, *aristokrasi* ve *halk yönetimi* olmak üzere üç yönetim biçiminden bahsettiğini söyler ve şöyle devam eder (Machiavelli, 1996: 11) : Birçoklarının düşündüğü gibi bunlardan daha akıllı bazılarının ise⁶, altı çeşit yönetim olduğu, üçünün kötü rejimler; diğer üçünün ise kendi içinde iyi olmakla beraber kötü rejimlere kolaylıkla dönüşebileceğine inandıklarını anlatır. Machiavelli, kötü olan rejimlerin, iyi olarak kabul edilen rejimlerden türediğinden, prensliğin tiranlığa, aristokrasinin oligarşiye, halk yönetiminin de kolaylıkla özgürlükleri istismar eden (*licentious*) bir rejime dönüşebileceğinden bahseder. Machiavelli bütün bu farklılaşmış yönetim biçimlerinin şans eseri⁷ ortaya çıktığını vurgulayarak, dünyanın başlangıcından beri tarih boyunca bir döngü içerisinde hareket etmekte olan bu yönetim biçimlerinin nasıl ortaya çıktıklarını ve kötü olan türlerine nasıl dönüştüklerini sadece tarihsel gerçekliğin bilgisine başvurarak örneklerle anlatır (Machiavelli, 1996: 11-14).

Daha önce de vurguladığımız gibi, Machiavelli'nin yaptığı şudur: Politikayı, tarihsel-empirik gerçeklikten hareketle düşünülmüş bir yaşam pratiği olarak ele almak ve politikayı, politik alandaki politik sorunların çözümü için kullanmak. Belki de bu yaklaşım, politikayı düşünmede “yeni bir başlangıcı”, yani politik realizm akımını en iyi betimleyen tanım olabilir. Machiavelli'nin politik öğretisi de, tam da onun politik realizm düşüncesinin kurucusu olduğu gibi, *burada-ve-şimdi* olanı, “şimdiki zaman”daki kendi coğrafyasının politik sorunlarını ele almaktadır. Machiavelli 16. yüzyıl İtalya'sının politik sorunlarından hareketle politikayı düşünür ve şu hareket noktasından politik genelleme ya da prensiplere gitmesini sağlayan yola girer: Politika pratiğinin tarihsel bilgisinden hareketle, bu coğrafyanın M.Ö I. yüzyılda yaşamış olan Titus Livius'un eserinden öğrendiği Roma'daki ihtişamlı günlerine dönebilmesinin yollarını düşünmesi ve *politik erdem* sahibi bir egemen önderliğinde tesis edilecek güçlü bir devlet aracılığıyla politik kaos içerisindeki İtalya'nın birliğinin sağlanması.

⁵ Bu kavram, farklı düşünürler tarafından etkin gerçeklik, müessir hakikat, politik şeylerin gerçekliği, doğrulanmış tarihsel gerçeklik, şeylerin pratik gerçekliği olarak çevrilmiştir. Bu nedenle biz, kavramın her geçtiği yerde, orijinal şeklini de kullanacağız.

⁶ Machiavelli'nin burada isim vermeden Aristoteles'ten bahsettiğini söyleyebiliriz.

⁷ Kendisinden önceki egemen politik görüşten farklı olarak

Öğretisinde temel ilgisini özellikle politik alandaki insan ilişkilerine yoğunlaştıran Machiavelli, Theseus, Solon, Musa, Lycurgus, Romulus gibi tarihteki seçkin politik liderlerden hareketle, politik erdem sahibi bir yasa-koyucu yöneticinin politik liderliğini politika sahnesinde baş aktör olarak ön plana çıkarır:

“Bu genel bir kural olarak alınmalıdır: Nadiren görülenler hariç, bir kişi tarafından düzenlenmediği sürece, hiçbir zaman, herhangi bir cumhuriyet ya da krallık başlangıcında iyi tesis edilemez ya da eski yasaları dışarıda tutularak yeniden topyekün düzeltilemez. Gerçekten de yöntemin yalnızca tek bir adamdan gelmesi ve böylesi düzenlemelerin onun zihninden çıkması gereklidir. Öyleyse, kendi çıkarı peşinde değil ortak iyi amacıyla olan, kendi varislerini değil ata-yurdunu ilerletmek isteyen bir cumhuriyetin basiretli bir düzenleyicisi, tüm otoriteyi kendisinde toplamayı akıl etmelidir.” (Machiavelli, 1996: 29).

Politik lider sahip olduğu bu otorite ya da diğer bir deyişle mutlak güç aracılığıyla, toplumu düzenleyecek ve onları bu düzen içerisinde tutacak, insanların ihtiyaçlarını karşılayacak kurumları tesis edecek ve bunların yanı sıra onlara gelebilecek tehditlere karşı güven ve huzur sağlayacaktır.

Isiah Berlin, *Against the Current* adlı eserinin “The Originality of Machiavelli” adlı bölümünde, Machiavelli’nin, devlet adamlarını kötü kaderlerine mahkûm etmiş ve ileride de edecek olan şeyin, onların idealleri olduğunu düşündüğünü söyler. Berlin, insanı ve toplumu, mevcut ve geçmişte ne halde oldukları ya da gelecekte nasıl olacakları düşüncesinden hareketle değil, yani kısaca onları gerçekte nasılsa öyle oldukları gibi görmeyip; onları olmalarını istedikleri ideal bir insan ya da toplum düşüncesi bağlamında umutları, arzuları, aşkları ve nefretleriyle bezenmiş bir gösteride gören politik aktörlerin gerçekdışıcılığa düştüklerini söyler (Berlin, 1980: 42).

Tarihsel gerçekliğin bilgisinden beslenen politik liderin egemenliğine dayanan bir toplumsallık ve politika kavrayışı ile birlikte politika, yönünü kurgusal, hayali toplumsal mutluluğun gerçekleşebileceği ideal devletlerin düşünülmesinden zemin bulan bir etkinlik yerine, sadece mevcut politik gerçeklikten beslenen bir etkinliğe doğru çevirmiş olacaktır.

Machiavelli ile birlikte, politikayı düşünme tarzı oldukça farklı bir yola girmektedir: Politikayı doğru anlamak ve politika yapmak için, tıpkı Machiavelli’nin yaptığı gibi, politik olan hakkında düşünürken moral, metafizik ya da dinsel hiçbir *aşkın* ilkedden hareket etmemek, politikayı moral felsefeden (*politik moralizm*) arıtmak ve sadece politik şeylerin empirik gerçekliğine (*verita effettuale*) odaklanmak.

Politik olayları ve politik şeylerin doğasını sadece tarihsel gerçeklikten hareketle düşünmek ve politikayı moral, dinsel ya da aşkın olanla herhangi dolayımına sokmadan, onu kendi otonom alanında düşünmek yaklaşımı ise Machiavelli’nin politik realizm geleneğinin ‘gerçek’ ilk filozofu olarak düşünülmesine olanak tanımaktadır.

Peki politik olanı moral olanın belirleniminden kopararak politik moralizm düşüncesinden ayrılan ve politikaya hak ettiği itibarı yeniden kazandıran Machiavelli’nin politik öğretisinde moral olanın pozisyonu ne olacaktır? Bu noktada, ilk olarak, Machiavelli’nin yaşadığı dönemde moral olanı belirleyen Hıristiyanlık düşüncesine şiddetli bir eleştirisi karşımıza çıkar. Hıristiyanlığı politik açıdan ele alan Machiavelli, İtalya’nın içinde bulunduğu politik kaosun sorumlusu olarak Roma Kilisesini görmektedir. Kilise’nin, İtalya’nın bölünmüşlüğünden yarar sağladığını düşünen Machiavelli, özellikle Hıristiyanlığa karşı olumsuz bir tavır içinde olmuştur. Ona göre, İtalya’nın merkezi bir yönetime sahip olmamasının ve gelişmemesinin tek sorumlusu Roma Kilisesi’dir:

“Biz İtalyanlar, şu halde dinsiz ve kötü olmamızı, ilk olarak kiliseye ve papazlara borçluyuz. (...) Bu durum, kilisenin bölgenin bu bölünmüş halini korumuş ve hala da koruyor olmasındandır. Açıkça, Fransa’da ya da İspanya’da olduğu gibi, bu bölgelerin hepsi bir cumhuriyet ya da prensin idaresi altına girmedikçe, hiçbirisinde ne birlik ne de mutluluk olmayacaktır. İtalya’nın aynı koşulları sağlayamamasının ve kendisini yönetecek bir cumhuriyet ya da prensle sahip olamamasının nedeni sadece kilisedir. Çünkü orada var olmasına ve dünyevi gücü elinde bulundurmasına rağmen, İtalya’nın kontrolünü ele geçirecek ve kendisini oranın prensi yapacak kadar güçlü ve *virtus* (erdem) sahibi olamadı. Buna karşılık, dünyevi şeyler üzerindeki egemenliğini kaybetme korkusuyla, İtalya’da çok güçlenmiş herhangi birisine karşı kendisini koruması için başka bir güçlü kişiyi çağıramayacak kadar zayıf da olmadı.” (Machiavelli, 1996: 38)

Machiavelli’ye göre Hıristiyanlık sadece İtalya’nın politik olarak bir kaos halinde olmasının değil, aynı zamanda toplumsal olarak da ahlaki bir çöküş halinde olmasının en büyük müsebbibidir. O, Hıristiyan ahlakını şiddetli bir şekilde eleştirirken, yine tarihsel gerçekliğin bilgisinden hareketle ahlaksal yapının toplum içerisindeki önemine dikkat çekmektedir. Machiavelli’ye göre, iyi bir toplum, eserlerinde birçok defa tekrarladığı gibi, Atinalıların, Spartalıların, Davud ve Süleyman’ın krallıkları zamanındaki gibi ve bütün bunlardan öte ihtişamlı Roma Cumhuriyeti gibi olmalıdır.

Machiavelli’ye göre adaletin, uyumun, güvenliğin, büyüklük ve güç duygusunun keyfini yaşayan bu toplumların öyle olmasının nedeni, o devletleri nasıl muhteşem kılacağını bilen insanların olmasıydı. Toplumun yöneten politik lider, toplumu ve devleti iyi kılmak için, moral güç, iyilikseverlik, coşku, canlılık, cömertlik ve bunların ötesinde kamu ruhu, vatandaşlık duygusu, güvenlik, güç, zafer ve vatanın genişlemesi için fedakarlık gibi bazı belirli erdem ve yetenekleri geliştirmeyi kapsayan pagan erdemleri yayan bir yasama ve eğitime başvurmuşlardır. Devleti büyük kılacak olan, güç, büyüklük, kibir, sertlik, zafer peşinde koşma, disiplin gibi ilkçağ erdemleridir (*antiqua virtus*). Machiavelli’nin kahramanları, böylesi toplumların ortadan kalkmasına neden olan ve insani zafiyetleri sömürerek onların ruhlarını yok eden Pisistratus, Julius Sezar gibi politik liderler değil; Brutus, Scipio’dur, ya da Roma tarihi dışındaki Musa, Cyrus, Theseus gibi liderlerdir (Berlin, 1980: 43-44).

Machiavelli, bir kez yapılmış olanın yeniden yapılabileceğini düşünür: O, *Söylevlerin* hemen başında insanların antik olana, eski olana hak ettiği saygıyı göstermediklerinden yakınır. İnsanların evlerini süslemek ya da kopyasını yaptırmak için heykel parçalarının taklitlerine yüksek bedeller ödemelerine karşın, eski zamanların erdemli krallık ve cumhuriyetlerindeki krallar, komutanlar, yurttaşlar, yasa-yapıcılar tarafından kendi ülkeleri için yapmış oldukları, tarihin bize gösterdiği en erdemli çalışmaların taklit edilmektense, onlara sadece hayranlık duyulmasına şaşırıldığını ve üzüldüğünü anlatır. Cumhuriyetler kurulurken, devletler yönetilirken, yasalar yapılırken ve imparatorluklar genişletirken, politik liderlerin tarihsel bilgiye başvurmadığını, geçmişteki örneklerinin neler yaptığını göz ardı ettiğini söyler (Machiavelli, 1996: 5-6).

“Tarihsel sürecin geri dönülemezliğine ya da her bir evresinin eşsizliğine inanmayan” Machiavelli, geçmişteki iyi örneklerin yolunun izlenebileceğine, antik çağın ihtişamlı toplumlarının, güçlü, kararlı ve politik erdem sahibi kişiler tarafından tekrar canlandırılabilmesine ve hastalıklı bir “toplumun yeniden sağlığına kavuşturulabileceğine” inanır (Berlin, 1980: 44). Zira kendi toplumu, Machiavelli’ye göre, Hıristiyan ahlakını benimsemekle ciddi bir hastalığa düşmüştür. Machiavelli, antik zamanlardaki özgürlüğü isteyen toplum ile içerisinde yaşadığı yozlaşmış İtalya toplumu arasındaki en temel farkın, toplumun dinsel ahlakından kaynaklandığını söyler.

Turkish Studies

Machiavelli, insanların yaşamlarını sürdürmedeki motivasyonlarının öteki dünyadaki vaat edilen yaşamdan hareketle belirlendiği bir durumda, onların kendi bireysel ve ruhsal kurtuluşları adına bu dünyadaki yaşamın gerçekliğinden uzaklaşacağını ve bu dünyada mutlu ya da mükemmel bir toplum tesis etme adına tam anlamıyla eylemeyeceklerini söylemektedir. O, dünyevi amaçlardan uzaklaşmanın, toplumu parçalanmaya ve hatta zorba rejimlere götürecektir bir tehlikeyi barındırdığına dikkat çekmeye çalışır ve pagan ahlakını ve antik çağların yurttaşlık erdemini çözüm yolu olarak gösterir. Bununla birlikte Machiavelli, ahlakı ya da dini, bütünüyle politikanın alanı dışında düşünmemektedir. Aksine o, Hıristiyanlık ve Hıristiyan ahlakını eleştirmekle birlikte, toplumu bir arada tutma gücü ve politik işlevi bakımından ahlakın ve dinin önemini farkındadır ve ihtiyaç duyulduğunda onu kullanmaya başvurmaktan çekinmemeyi önerir. Onun Hıristiyanlık-Kilise eleştirisi ve pagan ahlakını yüceltmesi, İtalya'nın politik ve toplumsal bakımdan içinde bulunduğu durumla yakından alakalıdır. Machiavelli'ye göre din, bir toplum ve devlet için büyük önem arz etmektedir ve toplumun uyumu ve birliği için önemlidir: "Her kim Roma tarihini dikkatlice incelerse, orduları kontrol etmede, halkı dirlik içinde tutmada, insanları iyiye yöneltmede, kötünden utanç duyulmasını sağlamada dinin nasıl yardımcı olduğunu görecektir." (Machiavelli, 1996: 34)

Machiavelli'nin, özellikle *Söylevler*deki düşünceleri göz önünde bulundurulduğunda, Hıristiyanlığı başlangıç zamanlardaki ilkelerine geri götürme arzusuyla birlikte, antik zamanların pagan ahlakını canlandırmayı düşlemektedir. Tekrar vurgulamak gerekir ki, Machiavelli bunu düşlerken bir dinsel idealden ya da olması gereken bir yaşam tarzından hareket etmez; onun temel kaygısı, bir toplumsal gerçeklikten (yani *burada-ve-şimdinin* bir sorunundan hareketle) zemin bulur. Başka bir ifadeyle onun temel ilgisi, İtalya'yı içinde bulunduğu kaos ve yozlaşmadan kurtarmak ve onun toplumsal sağlığını yeniden kazanmasını sağlamaktır. Wolin de, Machiavelli'nin öğretilerinde ahlaki unsurların ya da belli değerlere bağlılığın bulunmadığını söylemenin doğru olmayacağını, tersine politik yaklaşımların daha önemli ve belirleyici kabul edildiğine dikkat çekmektedir (Wolin, 2004: 185).

Politikayı bütünüyle tarihsel-toplumsal gerçeklikten hareketle düşünen Machiavelli'nin tüm insanlar için geçerli, evrensellik iddiasında olan dinsel bir ahlak yerine; her toplumun kurucu politik lideri tarafından, o toplumun iyisi ve birliği gözetilerek belirlenmiş farklı ahlakları ve hatta dinleri daha fazla tercih edeceğini söyleyebiliriz. Zira her toplumun, kendi yaşam tarzları ve bu yaşamları belirleyecek kendi ahlaki ilke ve değerleri farklılık gösterebilir. Machiavelli'nin bu yeni politik öğretilerinde, toplumunun iyisini ve bekâsını düşünen egemen ya da politik lider tarafından belirlenen bir ahlaktan ya da başka bir deyişle, "politik olanın moral olanı ya da dinsel olanı belirlediği" bir toplumdan söz etmekteyiz. Bununla birlikte, politik liderin kendisini, toplum için geçerli olan ahlakın dışında konumlanmakta olduğunun da altını çizmeliyiz. Yani, moral olanın ya da diğer bir ifadeyle iyinin ve kötünün belirlenimi dışında kararlar alabilecek politik lider ya da egemen, toplumun ve devletin çıkarları söz konusu olduğunda, moral olanı göz ardı edebilecek, moral ya da dinsel olanı araçsal olarak kullanmaktan çekinmeyecektir. Politik olanın, kamusal düzen ve toplumsal huzur için, moral olanı bütünüyle belirleyebileceği ve politik lider ya da devlet aracılığıyla politik iradenin kontrolünde olan bir din ve ahlaktan bahsetmektedir Machiavelli.

Sonuç

Buraya kadar serimlediğimiz düşüncelerinden hareketle şunu söyleyebiliriz ki, Machiavelli'nin tarihsel ve pratik gerçeklikten zemin bulan "realist" öğretisi ile birlikte, ütopyacıların, dinsel politikacıların ya da politik moralistlerin evrensel ya da ideal insan, toplum ve ahlak düşünceleri ciddi bir şekilde yara almış ve onun bu yeni öğretisi, politikanın ve insanlık tarihinin seyrini değiştirmiştir. Machiavelli, tekrar özetleyecek olursak, politikanın, moral, dinsel ve spekülâtif olanla her türlü ilişkisini koparıp, bütünüyle tarihsel gerçeklikten hareketle dünyevi bir düzlemde ele alınmasını önermektedir. Onun bu "yeni" yaklaşımı sonucunda, Machiavelli, düşünce

tarihinde politikayı düşünme biçiminde paradigmatik bir kırılmaya neden olmuş ve tarihsel-empirik gerçekliği ve dolayısıyla da *gücü* politik eylemlerin temel açıklama nedeni olarak merkeze almayı teklif eden düşüncesiyle, politik realizm düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ortaya koyduğu politik teorisi göz önünde bulundurulduğunda Machiavelli, kendi kültürünün politik düşünce atmosferlerini belirleyen, klasik politika geleneğinin politikayı kavrayış biçimi olan *kurgusal olandan* hareketle politikayı tanımlama tarzından ciddi bir kopuş yaşamış; ve bizzat kendi içinde yaşadığı toplumun aktüel sorunlarını merkeze alarak ve sadece pratik yaşamın gerçekliğine bağlı kalarak politika üzerine düşünmeyi teklif etmiştir.

Machiavelli'nin politikaya realist yaklaşımı ve politikaya otonomi kazandırma yönünde attığı yaklaşım ile birlikte, onun politikayı değerler alanına ait bir konu olmaktan çıkarmak istediği de söylenebilir. Kısaca Machiavelli, politikanın dünyevi değil dinsel bir renge sahip olduğu Ortaçağ kültürünü aşmış, insansal-toplumsal dünyayı din-dışı, dünyevi ilkelerden hareketle kavramaya ve açıklamaya çalışmış ve böylelikle, politikayı moral ya da dinsel olanın belirleniminden kurtarmayı amaçlamıştır. Daha önce de dikkat çektiğimiz gibi, Machiavelli'nin teorisinde politik liderin iradesine bağlanan ahlak düşüncesi, politik realizmin politik olana dışsal olan bir ahlaki anlayış yerine, politikanın kendi iç dinamiklerinden ortaya çıkan ahlaki normlar ve değerlendirmeler vurgusuna bir benzerlik taşımaktadır.

İlk kez Machiavelli tarafından teorileştirilen dinden ya da dinsel ahlaktan, egemenin kontrolünde devletin-toplumun hizmetine fayda sağlayacak şekilde yararlanma ya da başka bir ifadeyle dine araçsal yaklaşım, daha sonra Hobbes tarafından da sürdürülür. Politik realizm düşüncesinin bir başka önemli ismi olan Hobbes da, daha sonra, kendi politik teorisinde kilisenin devlet kontrolünde bir kurum olması gerektiğini söyleyerek, devletin güçlenmesi ve zayıflamamasına bir önlem olarak, egemenin otoritesinin güçlü kalmasına hizmet edecek ulusal bir din teklif edecektir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları M.A.-Köker L, *Tanrı Devletinden Kral-Devlete*, İmge Kitabevi, Ankara, 2004
- Althusser L., *Machiavelli and Us*, Translate: G. Elliot, Verso, London, 2000
- Berki R.N., *On Political Realism*, The Chaucer Press, London, 1981
- Berlin I., "The Originality of Machiavelli", *Against the Current*, The Viking press, New York, 1980
- Carr E.H., *The Twenty Years' Crisis*, Macmillan&Co Ltd, London, 1946
- Galston A.W., "Realism in Political Theory", *Political Realism*, European Journal of Political Theory, Vol.9, October 2010
- Guess R., *Philosophy and Real Politics*, Princeton University Press, Princeton, 2009,
- Kumar K., "Aspects of the Western Utopian Tradition", *History of Human Sciences*, Vol.16, No.1, February 2003,
- Machiavelli, *Prens*, Çev: Rekin Teksoy, OğlakYayıncılık, İstanbul, 1999
- Machiavelli, *Discourses on Livy*, Translated: Mansfield&Tarcov, The University of Chicago Press, Chicago, 1996
- More T, *Utopia*, Çev. Ayfer G. Cambier, Dergah Yayınları, İstanbul, 2010

-
- Morgenthau H. J., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, by Alfred A. Knopf, 5th edition, New York, 1978
- Özel M. E., *İbni Haldun ve Machiavelli'nin Din-dışı Toplum ve Siyaset Kavrayışları Bakımından Karşılaştırılması*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, 2016
- Philp M., *Political Conduct*, Harvard University Press, Cambridge, 2007
- Philp M., "Political Theory and the Evaluation of Political Conduct", *Social Theory and Practice*, Vol.34, No.3, July 2008
- Sabine G., *Siyasal Düşünceler Tarihi II*, Çev: A. Öktem, Türkiye Siyasi İlimler Derneği Yayını, Ankara, 1969
- Williams B., *In the Beginning Was the Deed: Realism and Moralism in Political Argument*, Princeton University Press, Princeton, 2005
- Wolin S.S., *Politics and Vision*, Princeton University Press, Princeton, 2004